

**The Ben Ish Chai
and his commentary on
Aggadot Talmudiyot**

Rabbanit Shira Mirvis

Chacham Yosef Chaim (1832-1909)

- **Highly-revered Torah scholar and master of Kabbalah**
- **Became Rav of Baghdad, Iraq at the age of twenty-five**
- **Was recognized by the Sephardic community both locally and abroad as an eminent Halachic authority.**

Best Known Works

- The Ben Ish Hai (בֵּן אִישׁ חַי) (functioning as "a Sephardi Kitzur Shulchan Aruch")
- Me-Kabtziel (Miqqabsiël): an esoteric comprehensive explanation of Jewish law
- Ben Yehoyada and Benayahou: his commentary on the Talmud, considered a basic resource in understanding the Aggada (narrative sections of the Talmud).
- The Responsa (She'elot U-Teshuvot) Rav Pe'alim and Torah Lishmah.

איור: מנחם הלבפשטט

גיא אלולוף על רבי יוסף חיים - ה"בן איש חי"

הנה פעם אחת שמעתי מאדם אחד שהיה מדבר בגנות אחינו בני ישראל, היושבים בערי אירופה. ואומר עליהם, שהם מחללי שבתות בפרהסייה מקטון ועד גדול, ואוכלים מאכלות אסורות, ועוד הרבה לדבר בגנותם. אמרתי לו: מי הכריחך לדבר בדברים אלו של גנות וחובה וקטרוג, המעמד ישלמנה?! ואתה מה יש לך בדברים אלו, ומי הכניסך בתגר זה. ועוד: למה תבחר לעשות מעשה זבוב, שאינו חונה אלא על בשר נקי וטהור, אלא על מכה וחבורה אשר שעל הבשר!?!

כי כן אתה מספר בגנות אנשי אירופה, ואינך מספר בדבר טוב ושבח הנמצא בהם. ויאמר: מה שבח וטוב נמצא בהם, כדי שאדבר בו? אמרתי לו: יש ויש, כי הנה תמצא אפילו אותם אנשים, שהם מחללים שבתות וימים טובים, ואוכלים בשר חזיר, ובשר ובחלב, ושותים יין עם נוכרים ומערבים עמהם, עם כל זה הם מחזיקים בשם היהדות אשר עליהם, ומודים ומודיעים בפיהם שהם יהודים, ואין שם יהודי חרפה להם אלא הוא להם לכבוד ולתפארת.

איור: לי זכאי

הרב אפרים הכהן היה תלמידו החביב של הרב יוסף חיים (ה"בן
איש חי") ולעיתים קרובות הזמין אותו הרב יוסף חיים לבקר
בביתו ולשתף אותו בלימודו.

באחת הפעמים סיפר הרב אפרים הכהן לרב יוסף חיים חידוש שחידש,
תובנה מהלימוד, והאחרון נפעם מעומק הדברים. אמר לו הרב יוסף
חיים: "אם כך אתה מתדש לפני שהתחנת, מי יודע מה יהיה לאחר
שתתחנך?"

איור: רז בן ארי

אל חכם יוסף חיים, ה"בן איש חי", ניגש אדם ובפיו שאלה:
"בחצרי עץ שענפיו הארוכים פולשים אל חצרו של שכני. הענפים מפריעים
לו והוא דורש שאקצוץ את העץ על חשבוני. האם אני חייב בכך?"
חכם יוסף חיים הרהר מעט וביקש ממנו: "אני זקוק לזמן כדי לעיין
בשאלה. כדי שאתן לך תשובה מלאה, חזור מחר בבקשה." כשהלך האיש
לדרכו מיהר חכם חיים לביתו, אך לא עלה אל חדר העבודה העמוס
בספרים, אלא הקיף את חומת ביתו ובדק אם בחצרו יש עץ שענפיו פולשים
לחצר השכנים. הרב יוסף חיים מצא בחצרו עץ שענפיו השתרגו ופלשו אל
חצר שכנו, ומיד הורה לקצו.

כשהגיע אליו השואל ביום המוחרת השיב לו הרב יוסף חיים: "עיינתי
בדבר ומצאתי שאכן מוטלת עליך החובה לקצץ את הענפים המפריעים
לשכנד."

The Gemara relates: Rav Ketina was once walking along the road when he came to the entrance of the house of a necromancer and an earthquake rumbled. He said: Does this necromancer know what is this earthquake? The necromancer raised his voice and said: Ketina, Ketina, why would I not know? Certainly this earthquake occurred because when the Holy One, Blessed be He, remembers His children who are suffering among the nations of the world, He sheds two tears into the great sea. The sound of their reverberation is heard from one end of the earth to the other. And that is an earthquake.

תלמוד בבלי מסכת ברכות נ"ט.

רַב קֵטִינָא הָוָה קָאָזִיל בְּאוּרְחָא. כִּי
מָטָא אֶפְתָּחָא דְבֵי אוּבָא טַמְיָא גְנַח
גוּהָא. אָמַר: מִי יָדַע אוּבָא טַמְיָא הֵיאִי
גוּהָא מַהוּ? רַמָּא לִיה קָלָא: קֵטִינָא
קֵטִינָא, אֲמַאי לָא יָדַעְנָא? בְּשַׁעָה
שְׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אֶת בְּנָיו
שְׁשֵׁרוּיִים בְּצַעַר בֵּין אוּמוֹת הָעוֹלָם
מוֹרִיד שְׁתֵּי דְמַעוֹת לַיָּם הַגָּדוֹל, וְקוֹלוֹ
נִשְׁמָע מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, וְהֵיִינוּ
גוּהָא.

ספר הזהר: כרך ב': פרשת שמות: יט.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֵּא וְרֵאֵה רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁהוּא
מְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל, כּוֹפֶה לְמִדַּת הַדִּין, וּמּוֹרִידָהּ, וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם.

ישעיהו נ"א: י"ט

שְׁתֵּים הֵנָּה קִרְאֹתַיִךְ: מִי יִנּוּד לָךְ הַשֵּׁד וְהַשֶּׁבֶר וְהָרָעָב
וְהַחֲרָב מִי אֲנַחֲמֶךָ:

These two things have befallen you: Wrack and ruin—who can
console you? Famine and sword—how shall I comfort you?

תלמוד בבלי: מסכת ברכות: ל"ב:

On the subject of prayer, Rabbi Elazar also said: Since the day the Temple was destroyed the gates of prayer were locked and prayer is not accepted as it once was, as it is said in lamentation of the Temple's destruction: "Though I plead and call out, He shuts out my prayer" (Lamentations 3:8). Yet, despite the fact that the gates of prayer were locked with the destruction of the Temple, the gates of tears were not locked, and one who cries before God may rest assured that his prayers will be answered, as it is stated: "Hear my prayer, Lord, and give ear to my pleading, keep not silence at my tears" (Psalms 39:13). Since this prayer is a request that God should pay heed to the tears of one who is praying, he is certain that at least the gates of tears are not locked.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִיּוֹם שֶׁחָרַב
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִנְעְלוּ שַׁעְרֵי תְּפִלָּה,
שֶׁנֶּאֱמַר: "גַּם כִּי אֶזְעַק וְאֶשׁוּעַ
שָׁתַם תְּפִלָּתִי". וְאֵף עַל פִּי
שֶׁשַׁעְרֵי תְּפִלָּה נִנְעְלוּ, שַׁעְרֵי
דְּמָעָה לֹא נִנְעְלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר:
"שְׁמָעָה תְּפִלָּתִי ה' וְשׁוּעָתִי
הֲאֵזִינָה אֶל דְּמָעָתִי אֶל תְּחִרְשׁ"

שו"ת רב פעלים: חלק א יסוד ישרים סימן ג'

וכאשר יוריד האדם דמעות ויתכוין למתק הדינין, הנה החכמה העליונה שהיא ימא רבא תמתקם ומתבסמים בימא רבא כנז', ותרין דמעין הם שורש הדינין ויתבסמו ויתמתקו, ואין שטן ואין פגע רע והרחמים מתרבין, ולפיכך שערי דמעה לא ננעלו, עכ"ד בקיצור ע"ש:

הראת לדעת, ענין הבכיה הוא שבזה מתמתקין הדינין, גם גורם התעוררות גדולה למעלה והרחמים מתרבין, וגם מבואר בדברי רבינו האר"י ז"ל בפירוש, כי כאשר האדם בוכה ומוריד דמעות יכוין למתק הדינין, ודי בזה. והשי"ת ברחמיו יאיר עינינו באור תורתו אכ"ר:

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא: נ"ט א ה:

Rabbi Elazar says: Since the day the Temple was destroyed the gates of prayer were locked, and prayer is not accepted as it once was, as it is stated in lament of the Temple's destruction: "Though I plead and call out, He shuts out my prayer" (Lamentations 3:8). Yet, despite the fact that the gates of prayer were locked with the destruction of the Temple, the gates of tears were not locked, and one who cries before God may rest assured that his prayers will be answered, as it is stated: "Hear my prayer, Lord, and give ear to my pleading, keep not silence at my tears" (Psalms 39:13).

א"ר אלעזר מיום שנחרב בית
המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמר
(איכה ג, ח) גם כי אזעק ואשוע
שתם תפלתי ואע"פ ששערי תפלה
ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שנאמר
(תהלים לט, יג) שמעה תפלתי ה'
ושועתי האזינה אל דמעותי אל
תחרש

תלמוד בבלי מסכת חגיגה:ה:

Rav Shmuel bar Inya said in the name of Rav: The Holy One, Blessed be He, has a place where He cries, and its name is Mistarim. What is the meaning of “for your pride”? Rav Shmuel bar Yitzhak said: God cries due to the pride of the Jewish people, which was taken from them and given to the gentile nations. Rav Shmuel bar Nahmani said: He cries due to the pride of the kingdom of Heaven, which was removed from the world.

אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אֵינְיָא מִשְׁמֵיהּ
דְּרַב מָקוּם יֵשׁ לוֹ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא וּמִסְתָּרִים שְׁמוֹ מֵאֵי מִפְּנֵי גְוָה
אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק מִפְּנֵי
גְאוּוֹתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּיטְלָה מֵהֶם
וְנִתְּנָה לַגּוֹיִם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי
אָמַר מִפְּנֵי גְאוּוֹתָהּ שֶׁל מַלְכוּת
שְׁמַיִם

בן יהוידע

מָקוֹם יֵשׁ לוֹ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁבוּכָה בּוֹ וּמִסְתָּרִים שְׁמוֹ. הִנֵּה כָל מִשְׁכֵּל יִבִּין שְׁדַבְרִים אֱלוֹ אֵינָם כִּפְשׁוּטָן! וְנִרְאֶה לִי בְּסִיד סוּד הָעֲנִין הַקְּרוֹב לִפְשֵׁט עַל פִּי מֵה שְׁאֵמֵר רַבִּינוֹ הָאֵרִי ז"ל בְּשַׁעַר מֵאֵמֵרֵי רֶשֶׁב"י בְּסוּד מֵאֵמֵר שְׁעֵרֵי דַמְעָה לֹא נִנְעָלוּ (בְּבֵא מִצִּיעָא נֵט.) כִּי הַדַּמְעוֹת הֵם רִמָּז לְשׁוֹרֵשׁ הַדִּינִין וְכֹאשֶׁר יִבְכֶה הָאָדָם וְיִוְרִיד דַּמְעוֹת צָרִיךְ לְכוּיִן לְמַתֵּק הַדִּינִין דַּעַל יָדֵי זֶה יִתְבַּסְמוּ וְיִתְמַתְקוּ הַדִּינִין וְאֵין שֵׁטֶן וְאֵין פֶּגַע רַע וְהִרְחַמִּים מִתְרַבִּים! דֵּהָאָדָם הוּא צוֹרֵת אֹרֶה הַקְּדוּשָׁה הָעֲלִיוֹנָה וְכֹאשֶׁר יִתְעוֹרֵר לְמִטָּה כֵּן יִהְיֶה הַתְּעוֹרָרוֹת בְּקְדוּשָׁה לְמַעַלָּה וְהִנְצַח וְהוֹד שְׁבַחְכֵּמָה הֵם הַנְּקֻרָאִים שְׁעֵרֵי דַמְעָה וְעַל יָדֵי דַמְעוֹת הָאָדָם הַתְּחַתּוֹן אֵז יוֹרְדִין אֹרוֹת מִנְצַח וְהוֹד שְׁבַחְכֵּמָה לְמַתֵּק הַדִּינִין, עַד כֹּאן דְּבֵרִיו וְהִרְחִיב רַבִּינוֹ ז"ל הַדְּבָרִים בְּזֶה יוֹתֵר יַעֲוִין שָׁם.

המשד בן יהודע

נמצא ענין הבכיה הוא מיתוק הדינין ולכן בכל צרה יש תועלת בבכיה דהצרה תהיה על ידי תגבורת הדינין ובבכיה יתמתקו הדינין ויתבסמו להיות רחמים ולכן מאחר שירידת הדמעות מעיני האדם התחתון נקראת בשם בכיה כן הפעולה שתהיה למעלה במיתוק הדינין גם היא נקראת בשם בכיה והוא לשון מושאל מן הבכיה של אדם התחתון ולפי זה כל מה שתראה בלשון חז"ל שם בכיה למעלה אפילו על המלאכים קאי על פועל של מיתוק הדינין ובסומן מפני כי על ידי הבכיה המעשית של אדם התחתון היו יהיה למעלה מיתוק הדינין לכן הפעולה הזאת של מיתוק הדינין אשר תהיה למעלה נקראת בשם בכיה בלשון מושאל.

המשך בן יהודע

ומה שאמר המאמר הזה מקום יש לו להקדוש ברוך.
הוא, שבוכה בו ו'מסתרים' שמו, הכונה ששערי דמעה
הם בעשר ספירות של חכמה כמו שאמר רבינו האר"י
ז"ל וידוע דחכמה נקראת מסתרים בסוד הנסתרות לה'
אלקינו (דברים כט, כח).

המשך בן יהוידע

ואם תשאל איך יהיה בבכית האדם התחתון מיתוק וביסוס הנה מלבד הסוד הנעלם שיש בדבר זה? אֲשֶׁכֶּיֶלְךָ וְאוֹרְךָ שגם בגשמיות יש דוגמה זו כי הלא תראה כל מי שיש לו צער גדול מחמת איזה דבר אז אם יבכה ירווח לו והצער שבלבו יתמתק דלכן התירו חז"ל לבכות בשבת לאדם שיש לו צער גדול כדי שירוח לו ונמצא גם בגשמיות עושה הבכיה מיתוק וביסוס והוא מעין דוגמה לפעולה הנעשית ברוחניות למעלה שהיא פעולת המיתוק וביסוס הדינין.

שולחן ערוך: אורח חיים: סימן רפ"ח: סעיף ב'

Some say that a person who is harmed by eating, such that it is their delight not to eat, should not eat. Rem"א: And so with one who finds delight in weeping, in order that their pain will leave their heart: such a person is permitted to weep on Shabbat. (Igur in the name of the Shibolei haLeKet)

י"א שאדם שמזיק לו האכילה דאז
עונג הוא לו שלא לאכול לא יאכל:
הגה וכן מי שיש לו עונג אם יבכה
כדי שילך הצער מלבו מותר לבכות
בשבת (אגור בשם שבולי הלקט):

הרב מרדכי אליהו

ראשון לציון 1983-1993

ממשיך דרכו של הבן איש חי

בן איש חי, שו"ת רב פעלים חלק ב

"דנודע כי עירנו בתריה דמרן השולחן ערוך ז"ל גרירן הן בדיני איסור והן בדיני ממונות, חוץ מאותם דברים הידועים שפשט לנו המנהג בעירנו כדעת הרמ"א, או כשאר פוסקים, היפך דעת מרן השולחן ערוך, דאז אזלינן בתר המנהג הן להקל והן להחמיר... אין יכול המוחזק לומר קים לי דלא כמרן השולחן ערוך"

הקדמה לשו"ת מאמר מרדכי

זיכהו הקב"ה ונתקבלו פסקיו בכל ישראל, עד שאמרו עליו גדולי הדור הקודם שהוא הפוסק האחרון ועל פיו ישק בית ישראל